

Þriðjudaginn 31. mars 1992.

Nr. 489/1989. **Iðnaðarráðherra f.h. Orkustofnunar og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs**

(Ingibjörg Rafnar hdl.)

gegn

Snorra Páli Snorrasyni

(Viðar Már Matthíasson hrl.)

og gagnsök.

Opinberir starfsmenn. Orlof. Biðlaun. Ráðningarsamningur. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson, Hjörtur Torfason, Hrafn Bragason og Pétur Kr. Hafstein.

Aðaláfrýjendur skutu máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 19. desember 1989, sem árituð var um birtingu af lögmanni gagnáfrýjanda 4. janúar 1990. Krefjast aðaláfrýjendur þess aðallega, að hinum áfrýjaða dómi verði hrundið og breytt á þá lund, að þeir verði sýknaðir af öllum kröfum gagnáfrýjanda og sér dæmdur málskostnaður úr hendi gagnáfrýjanda í héraði og fyrir Hæstarétti. Til vara er þess krafist, að dæmdar fjárhæðir verði verulega lækkaðar og málskostnaður verði felldur niður.

Gagnáfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 26. janúar 1990 með vísan til heimildar í 3. mgr. 20. gr. laga nr. 75/1973 um Hæstarétt Íslands. Krefst hann þess, að hinum áfrýjaða dómi verði hrundið og breytt á þá leið, að aðaláfrýjendur verði dæmdir til að greiða sér aðallega 523.402 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 1. febrúar 1988 til greiðsludags, eins og nánar er tilgreint í kröfugerð hans. Til vara krefst gagnáfrýjandi þess, að aðaláfrýjendur verði dæmdir til að greiða sér 186.791 krónu með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga, sem hér segir: Af 147.897 krónum frá 1. febrúar 1988 til 28. sama mánaðar, en af 186.791 krónu frá 1. mars sama ár til greiðsludags. Í báðum tilvikum krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti ásamt dráttarvöxtum af honum frá og með 15. degi eftir dómsuppsögu samkvæmt vaxtalögum.

Í máli þessu er annars vegar deilt um greiðslur vegna ótekins orlofs við starfslok gagnáfrýjanda hjá Orkustofnun 1987 og hins vegar um rétt hans til biðlauna, eftir að hann lét af störfum, eða bóta vegna uppsagnar hans. Eru málsatvik og málsástæður aðila rækilega rakin í hinum áfrýjaða dómi.

Telja verður upplýst í málinu, að af hálfu yfirmanna Orkustofnunar hafi það verið vel þegið, að starfsmenn á borð við gagnáfrýjanda tækju orlof utan hins hefðbundna sumarleyfistíma, og hafi orlofstaka að sumrinu verið brotakennd. Helgaðist þetta af eðli starfa þeirra, en gagnaöflun, sem þeim fylgdi, fór fyrst og fremst fram að sumrinu. Yfirmaður gagnáfrýjanda hefur skýrt svo frá fyrir dómi, að starfsmönnum hafi verið gert ljóst, að það væri vel þegið, að þeir tækju ekki allt frí sitt á sumarorlofstíma. Verður að telja, að gagnáfrýjandi hafi mátt skilja þetta sem tilmæli um að fresta orlofstöku fram yfir sumartímamann. Með hliðsjón af þessu og að öðru leyti með vísan til raka héraðsdóms verður staðfest sú niðurstaða hans, að gagnáfrýjandi hafi öðlast rétt til að fá ótekið orlof sitt greitt með yfirvinnukaupi samkvæmt gr. 4.7.2. í kjarasamningi stéttarfélags hans og fjármálaráðherra, sbr. 4. mgr. 16. gr. laga nr. 38/1954 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins.

Í héraðsdómi er gerð grein fyrir gögnum og sjónarmiðum, sem fram hafa komið í málinu varðandi fastar yfirvinnugreiðslur til gagnáfrýjanda. Aðaláfrýjendur halda því fram, að samið hafi verið um greiðslu fyrir ákveðið vinnuframlag, sem næmi 360 klukkustundum á ári og dreifðist jafnt á alla mánuði ársins. Gagnáfrýjandi kveður hér hins vegar um að ræða greiðslu fyrir svokallaða óunna yfirvinnu og miðað hafi verið við ákveðinn stundafjölda á mánuði, sem ætíð hafi verið greitt fyrir, jafnt í orlofi sem annars. Krefst hann þess, að tekið verði tillit til þessa við uppgjör á óteknu orlofi, þar sem greiðslur þessar hafi verið hluti af föstum launum sínum.

Ekki þykir það ráða úrslitum við úrlausn þessa ágreiningsefnis, hvort litið verði á umræddar yfirvinnugreiðslur sem hluta af föstum launum gagnáfrýjanda eða ekki. Upplýst er í málinu, að af þessum föstu yfirvinnugreiðslum var jafnan greitt orlofsfé. Verður að fallast á þá röksemd aðaláfrýjenda, að greiðsla samkvæmt kröfu gagnáfrýjanda í þessu efni við uppgjör á óteknu orlofi feli í sér tví-

greiðslu. Verða aðaláfrýjendur því sýknaðir að þessu leyti af kröfum gagnáfrýjanda.

Með skírskotun til forsendna héraðsdóms þykir mega staðfesta niðurstöðu hans um kröfu gagnáfrýjanda um biðlaun.

Ráðningarsamningur gagnáfrýjanda var einungis gerður til eins árs. Þau ákvæði samningsins, sem aðaláfrýjendur byggja á, kveða ekki skýlaust á um rétt til uppsagnar fyrir lok umsamins starfstíma. Ber, eins og hér stendur á, að túlka þau gagnáfrýjanda í hag. Að þessu athuguðu verður staðfest niðurstaða héraðsdóms um, að uppsögn gagnáfrýjanda hafi verið óheimil, og um bætur honum til handa vegna hennar.

Samkvæmt framansögðu verður niðurstaða málsins sú, að aðaláfrýjendur greiði gagnáfrýjanda samtals 119.543 krónur, sem sundurliðast svo:

1. Yfirvinna í stað dagvinnu í óteknu orlofi	kr. 77.907
2. Bætur vegna ólögmætrar uppsagnar (yfirvinna í janúar og febrúar 1988 auk orlofs, 11,59%)	— 41.636

Dráttarvextir af fjárhæðinni ákveðast eins og greinir í dómsorði.

Dæma ber aðaláfrýjendur til að greiða gagnáfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals 80.000 krónur, og er þá ekki tekið tillit til sölu- og virðisaukaskatts.

D ó m s o r ð:

Aðaláfrýjendur, iðnaðarráðherra f.h. Orkustofnunar og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs, greiði gagnáfrýjanda, Snorra Páli Snorrasyni, 119.543 krónur með árlegum dráttarvöxtum sem hér segir: 51,6% af 98.509 krónum frá 1. - 29. febrúar 1988, 45,6% af 119.543 krónum frá 1. mars til 30. apríl 1988, 44,4% frá 1. maí til 30. júní 1988, 40,8% frá 1. til 31. júlí 1988, 56,4% frá 1. til 31. ágúst 1988, 49,2% frá 1. til 30. september 1988, 23,6% frá 1. til 31. október 1988, 27,6% frá 1. til 29. nóvember 1988, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags.

Leggja skal dráttarvexti við höfuðstól á 12 mánaða fresti, í fyrsta sinn 1. febrúar 1989.

Aðaláfrýjendur greiði gagnáfrýjanda 80.000 krónur í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

S é r a t k v æ ð i

Péturs Kr. Hafstein hæstaréttardómara.

Ég er sammála meiri hluta dómenda um það, að ekki sé laga- grundvöllur til að fallast á kröfu gagnáfrýjanda um greiðslu bið- launa. Þá er ég einnig samþykkur þeirri niðurstöðu meiri hlutans, að gagnáfrýjandi eigi ekki rétt á að fá fastar og umsamdar yfir- vinnustundir greiddar vegna ótekins orlofs síns.

Af framburði stefnanda og annarra starfsmanna Orkustofnunar í þessu máli og hæstaréttarmálunum nr. 490 og 491/1989 er ljóst, að lítið skipulag hefur verið á töku sumarorlofs hjá stofnuninni. Fram er komið, að starfsmönnum hefur verið ljóst, að það væri „vel þegið“ og „lítið með velþóknun“ af yfirmönnum, að þeir tækju sumarorlof sem mest utan hins eiginlega sumarorlofstíma 15. maí til 30. september. Skýrist það af eðli starfa Orkustofnunar, meðal annars þeirra, er lúta að jarðfræðirannsóknum og öðrum skyldum verkefnum. Gagnáfrýjandi í hæstaréttarmálinu nr. 490/1989, Ómar Bjarki Smáráson jarðfræðingur, lýsti fyrir dómi orlofs- töku hjá Orkustofnun meðal annars með svofelldum orðum: „Það var kannski skilningur manna að vissu leyti, að það væri óæskilegt, að margir væru í fríi yfir háannatímann, yfir sumartímann. En að öðru leyti þá vorum við nokkuð frjáls með það hvenær við tókum okkar orlof...við þurftum í raun og veru eingöngu að hafa samstarf við okkar nánasta yfirmann, alla vega varðandi stuttan orlofstíma. Það má segja það í jarðfræðinni, þá í raun og veru finnst manni óeðlilegt að fara í langt sumarleyfi yfir sumartímann, því þetta er sá tími, sem manni nýtist best í vinnu, útivinnu og annað því um líkt.“

Í málinu er ekki fram komið, að gagnáfrýjanda hafi nokkru sinni verið synjað um töku orlofs á sumarorlofstíma. Ekki er heldur í ljós leitt, að yfirmenn hans hafi nokkru sinni beðið hann ákveðið og formlega að taka ekki sumarorlof að hluta eða öllu leyti eða

fresta því. Þeirri afstöðu yfirmanna til frestunar orlofs, sem að framan er lýst, verður ekki jafnað til beiðni um frestun í skilningi laga og kjarasamninga um orlofsmál. Af gögnum málsins verður ráðið, að næstu fjögur ár fyrir starfslok gagnáfrýjanda hjá Orkustofnun tók hann drjúgan hluta orlofs á sumarorlofstíma, 14,5 daga 1984, 16 daga 1985, 13,5 daga 1986 og 8 daga 1987.

Með hliðsjón af framansögðu er ekki unnt að fallast á það, að gagnáfrýjandi hafi unnið sér rétt til greiðslu yfirvinnukaups vegna ótekens orlofs á þeirri forsendu, að af töku þess hafi ekki orðið vegna beiðni yfirmanns, sbr. 4. mgr. 16. gr. laga nr. 38/1954 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, sbr. og samhljóða greinar 4.7.2. í þeim kjarasamningum ríkisins við BHMR og Félag íslenskra náttúrufræðinga, sem á er byggt í málinu. Þessi ákvæði verður jafnan að skýra þröngt, svo að ekki fari á milli mála, að yfirmaður sé að ráðstafa verkefnum og þar með þeim fjármunum ríkisins, sem hann vegna starfa síns er bær að fara með.

Gagnáfrýjandi starfaði hjá Orkustofnun frá því í mars 1976, og var hann jafnan ráðinn með tímabundnum ráðningarsamningum að undanskildum tveimur fyrstu árunum, er skriflegir samningar virðast ekki hafa verið gerðir. Giltu þeir ýmist eitt, tvö eða þrjú ár í senn. Með síðasta samningnum var gagnáfrýjandi ráðinn frá 1. mars 1987, og skyldi ráðningu ljúka sjálfkrafa 28. febrúar 1988. Viðurkennt er, að sá samningur var sérstaklega gerður vegna verkefna Orkustofnunar fyrir Hitaveitu Reykjavíkur að Nesjavöllum.

Í prentuðu meginmáli þeirra ráðningarsamninga, sem gerðir voru við gagnáfrýjanda og almennt eru notaðir af hálfu ríkisins, segir svo: „Gagnkvæmur uppsagnarfrestur samkvæmt samningi þessum skal vera þrjú mánuðir, nema tekið sé fram að ráðningu ljúki sjálfkrafa.“ Ekki er unnt að fallast á, að þetta orðalag ráðningarsamnings, sem gerður er til ákveðins tíma með sérstakri áritun, girði fyrir uppsögn endranær með þriggja mánaða fyrirvara, þegar til hennar liggja málefnalegar ástæður. Starfsmaður á að vísu almennt að geta treyst því, að hann fái að gegna starfi sínu þann tíma allan, sem um var samið í upphafi, ef hann gerist ekki brotlegur í starfanum. Hins vegar geta þær aðstæður skapast í rekstri ríkisstofnunar, meðal annars vegna ákvarðana fjárveitingavaldsins, sem gera það óhjákvæmilegt að segja upp föstum starfsmönnum eða stytta starfs-

tíma þeirra, sem ráðnir eru tímabundinni ráðningu. Það er í andstöðu við grunnreglur laga nr. 38/1954, að síðarnefndir starfsmenn njóti þá betri réttar að þessu leyti en fastráðnir ríkisstarfsmenn.

Það er óumdeilt, að uppsögn gagnáfrýjanda kom eingöngu til vegna verulegs samdráttar í fjárveitingum til Orkustofnunar á árinu 1988. Með hliðsjón af því og aðstæðum að öðru leyti verður þannig að telja, að heimilt hafi verið að segja gagnáfrýjanda upp störfum með þriggja mánaða fyrirvara hinn 29. september 1987.

Gagnáfrýjandi fékk greidd dagvinnulaun í janúar og febrúar 1988. Þær greiðslur voru samkvæmt framansögðu umfram skyldu, og verða aðaláfrýjendur þegar af þeirri ástæðu ekki dæmdir til að greiða gagnáfrýjanda frekar vegna þessara mánaða.

Með vísun til þess, sem að framan er rakið, tel ég rétt að sýkna aðaláfrýjendur af öllum kröfum gagnáfrýjanda og dæma hann til þess að greiða þeim málskostnað.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 28. september 1989.

Mál þetta, sem dómtekið var 11. september sl., höfðaði Snorri Páll Snorrason, Vighólastíg 16, Kópavogi, gegn iðnaðarráðherra, Arnarhvoli, Reykjavík, f.h. Orkustofnunar, Grensásvegi 9, Reykjavík, og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs, Arnarhvoli, Reykjavík, með þingfestingu málsins 29. nóvember 1988 fyrir bæjarþingi Reykjavíkur.

Dómkröfur stefnanda eru þær aðallega, að stefndu verði in solidum dæmdir til að greiða sér 523.402 kr. með [nánar tilgreindum dráttarvöxtum].

Til vara gerir stefnandi þær kröfur, að stefndu verði in solidum dæmdir til að greiða sér 186.791 kr. með [nánar tilgreindum dráttarvöxtum].

Stefnandi krefst í báðum tilvikum málskostnaðar samkvæmt gjaldskrá LMFÍ.

Loks krefst stefnandi þess í báðum tilvikum, að málskostnaður skuli bera dráttarvexti samkvæmt lögum nr. 25/1987 frá og með 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Dómkröfur stefndu eru þær aðallega, að þeir verði sýknaðir af öllum kröfum stefnanda og þeim tildæmdur málskostnaður úr hendi hans að mati dómsins.

Til vara eru dómkröfur stefndu þær, að stefnukröfurnar verði stórlega lækkaðar og málskostnaður í því tilviki látinn falla niður.

Málavextir.

Stefnandi er jarðfræðingur að mennt. Hann hóf störf sem slíkur hjá Orkustofnun í mars 1976 og starfaði þar til 31. desember 1987, en honum var sagt upp störfum frá þeim tíma með bréfi, dags. 29. september 1987. Ekki var gerður skriflegur ráðningarsamningur við stefnanda í upphafi. Það var ekki fyrr en á árinu 1978, að skriflegur tímabundinn ráðningarsamningur var gerður. Stefnandi starfaði framvegis hjá Orkustofnun samkvæmt slíkum samningum, en þeir urðu alls sjö talsins frá upphafi til loka starfstímans. Síðasti ráðningarsamningurinn var gerður í febrúar 1987, og átti hann að gilda til 28. febrúar 1988.

Stefnanda voru greidd föst dagvinnulaun ásamt orlofi af þeim fyrir janúar og febrúar 1988, samtals 138.784 kr. Stefnandi telur sig eiga rétt á því að fá yfirvinnu greidda fyrir þessa mánuði.

Stefnandi telur, að verulega vanti á, að uppgjör vegna orlofs, sem hann hafði ekki tekið, er starfstíma lauk, sé í samræmi við rétt sinn samkvæmt kjarasamningi.

Þá telur stefnandi, að staða sín hafi verið lögð niður og í samræmi við starfstímann eigi hann rétt til biðlauna í sex mánuði, þ.e. frá 1. janúar til 30. júní 1988.

Verði ekki fallist á kröfuna um biðlaun, telur stefnandi sig eiga rétt á skaðabótum vegna ólögðmætrar riftunar á ráðningarsamningi, sem hljóti a.m.k. að jafngilda staðgengilslaunum fram til 28. febrúar 1988.

Stefnandi sundurliðar kröfur sínar á eftirfarandi hátt:

Aðalkrafa:

a) Greidd verði yfirvinna í óteknu sumarorlofi, þ.e.: ógreidd yfirvinnulaun í sumarleyfi	
597,76 (173,33 x 1,7766)	
(38,5 x 8 x 597,76)	kr. 184.105
Áður greidd dagvinnulaun í sumarorlofi, sbr. launaseðil, dags. 18.12. 1987	kr. 106.198
	<u>Ógreitt kr. 77.907</u>
b) Greidd verði yfirvinna í orlofi, þ.e.: yfirvinna pr./mán. 30 klst. x 1,776 =	
53,3 x 597,76	kr. 31.859
	<u>Samtals kr. 109.766</u>

Kröfur vegna vangoldinna launa á biðlaunatíma:

a) Föst yfirvinna 30 klst. pr./mán.

Tímakaup í yfirvinnu er 1% af mán-
aðarlaunum frá 1. jan. 1988 til 31. maí
s. á., en 1,0385% af sama stofni frá 1.
júní 1988.

Janúar 1988: Miðað er við 143. lfl., 5. þrep.			
Föst yfirvinna 30 x 615,79	kr.	18.471	
Orlof á yfirvinnu 18.480 kr. x 11,59%	kr.	2.141	kr. 20.612
<hr/>			
Febrúar 1988:			
Föst yfirvinna 30 x 628	kr.	18.840	
Orlof á yfirvinnu 18.840 kr. x 11,59%	kr.	2.184	kr. 21.024
<hr/>			
Mars 1988:			
Dagvinna	kr.	62.800	
Föst yfirvinna 30 x 628,-	"	18.840	
Orlof á 81.640 kr. x 11,59%	"	9.462	kr. 91.102
<hr/>			
Apríl 1988:			
Dagvinna	kr.	62.800	
Föst yfirvinna 30 x 628	"	18.840	
Orlof á 81.640 kr. x 11,59%	"	9.462	kr. 91.102
<hr/>			
Maí 1988:			
Dagvinna	kr.	62.800	
Föst yfirvinna 30 x 628	"	18.840	
Orlof á 81.640 kr. x 11,59%	"	9.462	kr. 91.102
<hr/>			
Júní 1988: Miðað er við 143. lfl., 6. þrep.			
Dagvinna	kr.	67.434	
Föst yfirvinna 30 x 700,30	"	21.009	
Orlof á 88.443 x 11,59%	"	10.251	kr. 98.694
			<hr/>
Aðalkrafa samtals			kr. 523.402

Varakrafa:

- a) Vegna orlofsuppgjörs, sjá niðurstöðu-
tölu í þeim þætti aðalkröfu kr. 109.766
- b) Bætur vegna ólögætrar riftunar á
ráðningarsamningi.

Janúar:

Meðaltal yfirvinnu 55,5 klst.

á 615,69 kr. pr./klst.

(143. lfl., 5. þrep)

Orlof 11,59%

kr. 34.171

” 3.960

kr. 38.131

Febrúar:

Meðaltal yfirvinnu 55,5 klst.

á 628 kr. pr./klst.

(143. lfl., 5. þrep)

Orlof 11,59%

kr. 34.854

” 4.040

kr. 38.894

Samtals

kr. 186.791

Stefnandi lýsti því fyrir dóminum, að frá því í apríl 1985 hefði hann starfað á jarðfræðikortlagningadeild, sem væri undirdeild jarðhitadeildar Orkustofnunar. Þar hefði hann unnið undir stjórn Kristjáns Sæmundssonar. Árið 1985 kvaðst stefnandi hafa farið fram á að fá sumarleyfi í 2-3 vikur í júní. Því hefði verið fremur illa tekið, en kurteislega af Kristjáni. Kristján hefði aldrei skipulagt sumarleyfi undirmanna sinna sér vitanlega.

Stefnandi kvaðst aðallega hafa unnið að jarðfræðirannsóknum, en þeim væri ekki hægt að sinna, þegar snjór væri, og helst yrði að vera bilfært á þá staði, þar sem þær færu fram. Starfsannir sínar hefðu verið mestar á sumrin.

Stefnandi sagði, að vorið 1987 hefði Orkustofnun gert samning við Hita-veitu Reykjavíkur um rannsóknir vegna Nesjavallaveitu, sem hefði átt að ljúka 1. október sama ár. Stefnandi, sem vann að þessu verkefni, kvaðst hafa orðið að vinna mjög „stíft“ um sumarið og einungis tekið sér frí tvær helgar og komið þá til vinnu á þriðjudegi.

Stefnandi kvað fasta yfirvinnu hafa fyrst komið til á árinu 1980. Starfsmenn hefðu fengið mismarga yfirvinnutíma greidda, og hefðu þeir fengið fleiri tíma, sem betri samningsaðstöðu hefðu haft á almennum vinnu-markaði að sögn Hauks Tómassonar, yfirmanns jarðhitadeildar. Haukur hefði annast samningsgerð vegna þessarar yfirvinnu. Aldrei hefði verið gerður neinn áskilnaður um, að þessir tímar væru unnir. Kvaðst stefnandi hafa litið á þá sem hreina launauppbót, og hefði það verið almennt viðhorf á Orkustofnun. Yfirmenn hefðu engin fyrirmæli gefið um þessa yfirvinnu, og yfirvinnugreiðslur hefðu hvorki verið skertar í orlofi starfsmanna né veikindum.

Stefnandi kvaðst nokkrum sinnum hafa óskað eftir ótímabundnum ráðningarsamningi. Deildarstjórar hefðu lofað að gera það, sem þeir gætu, til

Þess að svo mætti verða, en sagt, að erfitt væri við ríkisvaldið að eiga. Stefnandi kvaðst hafa mátt búast við því að verða endurráðinn, hefði ekki komið til niðurskurður á fjárveitingum til Orkustofnunar. Allan síðari hluta starfstíma síns hefði hann verið ráðinn til ákveðinna verkefna, og hefði hann sinnt margvíslegum verkefnum á stofnuninni.

Stefnandi kannaðist við, að sér hefði verið sagt, að hann yrði ekki endurráðinn, eftir að ráðningarsamningur sinn rann út árið 1987. Þá hefði hann verið endurráðinn til verkefnisins fyrir Hitaveitu Reykjavíkur, og segja mætti, að ráðningin hefði grundvallast á því verkefni. Stefnandi kvaðst hafa gert þá kröfu að vera ráðinn til árs, en hann hefði ekki sætt sig við neinn skammtímasamning. Stefnandi kvaðst ekki kannast við, að lífeyrisréttindi sín hefðu nokkur áhrif haft á það, að hann var ráðinn til eins árs. Stefnandi kvaðst hafa verið atvinnulaus fyrstu fjóra mánuðina eftir áramót 1987/1988, en þá farið að vinna hjá Sambandi sveitarfélaga á Suðurnesjum.

Guðmundur Pálmason, forstöðumaður jarðhitadeildar Orkustofnunar, kom fyrir dóminn og gaf skýrslu.

Guðmundur kvaðst hafa samið við stefnanda um, að hann fengi greidda 30 yfirvinnutíma á mánuði. Guðmundur kvað hafa verið samið við langflesta starfsmenn á Orkustofnun um einhvern fjölda yfirvinnutíma, sem hefði verið meðaltal greitt í hverjum mánuði. Þetta hefði verið greiðsla fyrir ýmiss konar ónæði, sem starfsmenn verði fyrir heima hjá sér vegna vinnu sinnar utan venjulegs vinnutíma og eins fyrir lestur fagtímarita og bóka. Það hefði verið skýrt tekið fram við starfsmennina, að ekki væri verið að semja við þá um greiðslur fyrir óunna yfirvinnu. Af hálfu stofnunarinnar hefði ekki verið haft eftirlit með þessari vinnu.

Kristján Sæmundsson, deildarstjóri í jarðhitadeild Orkustofnunar, kom fyrir dóminn og gaf skýrslu.

Kristján kvaðst hafa verið næsti yfirmaður stefnanda. Hann hefði ekki tekið þátt í samningum við stefnanda um fasta mánaðarlega yfirvinnu. Kristján kvað starfsmennina hafa getað fært tíma við hvers konar lestur fræðibóka og tímarita á vinnuskýrslur.

Kristján kvað orlofstöku þeirra starfsmanna, sem hann stjórnaði, hafa heyrt undir sig. Ekkert fast skipulag hefði verið á orlofstökunni, en rætt hefði verið um það, hvernig starfsmenn hefðu viljað taka orlof. Orlofstakan hefði verið starfsmönnum í sjálfsvald sett, en vel hefði verið þegið, að það væri tekið utan orlofstímabilsins, og það hefði starfsmönnum verið gert ljóst.

Lögð var fram í málinu orðsending, dags. 15.9. 1988, svohljóðandi: „Varðar sumarleyfi Snorra Páls Snorrasonar, fyrrum starfsmanns Orkustofnunar.

Það hefur verið vel þegið, að starfsmenn hafi tekið sumarfrí utan tíma-

bilsins 15. maí - 30. sept., vegna þess að sumarið er háannatími í rannsóknnum jarðfræðinga á jarðhitadeild, en þeim að öðru leyti í sjálfsvald sett, hvenær þeir tækju sumarfrí sín. Síðastliðin þrjú ár hefur S. P. S. tekið hluta sumarleyfis síns á hefðbundnum sumarleyfistíma (15. maí - 30. sept.) sem hér segir:

Ár 1985: 16 daga af 24 dögum.

” 1986: 13 daga af 27 dögum.

” 1987: 8,5 daga af 27 dögum.

Málið liggur fyrir eins og að ofan greinir.”

Orðsendingin er undirrituð af Kristjáni Sæmundssyni.

Kristján kvað stefnanda ekki hafa óskað eftir sumarleyfistöku árið 1987, sem honum hefði verið synjað um.

Gunnar Björnsson, fyrrum starfsmannastjóri í Orkustofnun, nú deildarstjóri í Launaskrifstofu ríkisins, kom fyrir dóminn. Hann skýrði svo frá, að stefnanda hefði verið tilkynnt við ráðningu hans árið 1986, en þá hefði hann verið ráðinn fram í febrúar 1987, að hann yrði ekki endurráðinn að þeim tíma loknum. Hins vegar hefði staðið svo á, þegar þessi samningur rann út, að Hitaveita Reykjavíkur hefði óskað eftir, að lokið yrði fyrir áramót 1987/1988 ákveðnu verkefni. Þá hefði stefnanda verið boðinn ráðningarsamningur til áramóta 1987/1988. Þá hefði stefnandi farið yfir á lausráðningarkjör. Við það hefði hann átt að greiða lífeyri í Söfnunarsjóð lífeyrisréttinda í stað Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins. Þá hefði stefnandi misst rétt til láns úr þeim lífeyrissjóði, sem hann hefði átt von á, og því verið ráðinn að formi til fram í febrúar 1988 samkvæmt eigin ósk, til þess að lánsréttindin féllu ekki niður. Báðir aðilar hefðu þó vitað, að verkefninu yrði lokið í desember og þá myndi stefnandi hætta störfum. Vitnið kvað alveg ljóst, að stefnandi hefði ekki getað búist við því að fá áframhaldandi ráðningu eftir áramót 1987/1988, enda þótt ekki hefði komið til niðurskurður á fjárveitingum til stofnunarinnar.

Haukur Tómasson, forstjóri vatnsorkudeildar Orkustofnunar, kom fyrir dóminn. Hann kvað alla yfirmenn og sérfræðinga á stofnuninni hafa fengið greiðslu fyrir metna yfirvinnu, sem samið hefði verið um á milli forstjóra deilda og starfsmanna hverrar deildar til eins árs í senn. Tímafjöldi þessarar yfirvinnu hefði verið breytilegur frá manni til manns. Yfirmenn hefðu þótt líklegri til að vinna meira heima og því fengið fleiri tíma. Mikil yfirvinna hefði leitt til samdráttar á fastri yfirvinnu. Eftirspurn eftir starfsmönnum með ákveðna menntun, svo sem stærðfræði- og tölvumenntun, hefði leitt til aukningar á fastri yfirvinnu. Haukur kvaðst hafa tjáð mönnum, að þeir fengu þessa yfirvinnu fyrir lestur og ónæði, en ekki gefið fyrir-mæli um hana að öðru leyti. Yfirvinna þessi hefði fallið niður, þegar menn hefðu verið í endurmenntunarfélum. Yfirvinnan hefði ekki verið felld

niður í orlofi, en tekið hefði verið tillit til þess í mati á yfirvinnutímum.

Málsástæður og lagarök stefnanda.

Af hálfu stefnanda er því haldið fram, að samningar hans við yfirmenn á Orkustofnun um yfirvinnu hafi verið þess efnis, að hann fengi greiddar 30 yfirvinnustundir mánaðarlega án þess að leggja vinnu á móti. Unnin yfirvinna hefði verið greidd sérstaklega. Þessa óunnu yfirvinnu hefði hann fengið greidda mánaðarlega jafnt í orlofi sem annars á starfstímanum.

Óumdeilt sé, að stefnandi hafi átt ótekið orlof við lok starfstímans, sem nam 1,7766 mánuðum. Hefði stefnandi tekið það orlof allt á starfstímanum, hefði hann fengið greiddar 53,3 yfirvinnustundir. Þá er því haldið fram af stefnanda, að yfirmenn sinir hafi beðið sig að taka ekki orlof á orlofstíma, en það hafi einnig leitt af eðli starfa í stofnuninni. Yfirlýsing yfirmanns stefnanda, Kristjáns Sæmundssonar, frá 15. september 1989 sýni þetta.

Eins komi fram í bréfi Jakobs Björnssonar orkumálastjóra o.fl. til iðnaðarráðuneytisins, dags. 3. jan. 1989, að Kristján hafi tjáð stefnanda, að frestun orlofs fram yfir háannatíma væri litin með velþóknun af stofnuninni. Yfirlýsingar af þessu tagi séu ekkert annað en beiðni um frestun orlofstöku. Þess sé ekki krafist samkvæmt kjarasamningi, að beiðni um frestun orlofstöku sé gerð með formlegum hætti, og verði því að túlka í hverju tilviki, hvort beiðni hafi komið fram.

Þá bendir stefnandi á, að samkvæmt gr. 4.5.1. í kjarasamningnum ákvæði yfirmaður í samráði við starfsmenn, hvenær orlof skuli veitt. Ákvæði sama efnis sé að finna í 2. mgr. 16. gr. laga nr. 38/1954. Í framangreindu ákvæði kjarasamningsins sé kveðið á um, að yfirmanni sé skylt að verða við óskum starfsmanna sinna um það, hvenær orlof skuli veitt, og skuli það veitt á sumarorlofstíma, sé þess óskað af hálfu starfsmanns og því verði við komið vegna starfa stofnunarinnar.

Yfirmaður stefnanda, Kristján Sæmundsson, hafi ekki sinnt þessari skyldu sinni.

Samkvæmt þessu verði að telja sannað, að beiðni yfirmanns um orlofstöku stefnanda utan sumarorlofstíma hafi legið fyrir.

Stefnandi eigi ekki að missa neinn rétt vegna þess, að hann hafi orðið við beiðni yfirmanna sinna um að fresta því að taka orlof. Orlofsþega sé ekki skylt skv. gr. 4.4.2. í kjarasamningi Félags íslenskra náttúrufræðinga og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs frá 1987, sbr. sömu gr. í aðalkjarasamningi BHMR frá 1986, að una því að taka orlof utan sumarorlofstíma að beiðni yfirmanns, án þess að aukaorlof eða aukagreiðsla komi til.

Orlof, sem hafi ekki verið tekið á sumarorlofstíma að beiðni yfirmanns,

eigi að greiða með yfirvinnukaupi, en ekki dagvinnukaupi, samkvæmt grein 4.7.2. í framangreindum kjarasamningi. Af hálfu stefnanda er því mótmælt, að ákvæði 4.7.2. gr. kjarasamningsins eigi aðeins við, þegar starfsmaður taki ekkert orlof á sumarorlofstíma.

Samkvæmt gr. 4.4.2. í kjarasamningnum eigi starfsmaður rétt á því að fá 160 vinnuskuldustunda orlof sitt á sumarorlofstímabilinu og allt að fullu orlofi á sama tíma, verði því komið við vegna starfa stofnunarinnar. Það orlof, sem stefnandi hafi tekið hafi fallið á þessar vinnuskuldustundir.

Stefnandi hafi starfað hjá Orkustofnun í 11 ár og mátt líta svo á, að ráðningarsamningur hans væri ótímabundinn í raun. Staða hans hafi verið lögð niður, meðan á starfstíma hans stóð, og þegar af þeirri ástæðu eigi stefnandi rétt á biðlaunum.

Í ráðningarsamningi stefnanda segi, að um réttindi og skyldur launþegans fari eftir lögum og reglum um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins að svo miklu leyti sem öðruvísi sé ekki mælt fyrir í samningnum og með tilliti til þess, að um ráðningu, en ekki skipun eða setningu sé að ræða. Af þessu leiði, að stefnandi hafi notið réttarstöðu samkvæmt lögum nr. 38/1954 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins og beri biðlaun samkvæmt 14. gr. þeirra laga, þar sem staða hans hafi verið lögð niður.

Því er mótmælt af hálfu stefnanda, að undirskilið hafi verið við gerð síðasta ráðningarsamnings, að hann hætti störfum um áramót 1987/1988, enda þótt ráðningartíminn væri til febrúarloka 1988. Ráðning stefnanda hafi ekki verið bundin sérstökum verkefnum, enda þótt hann hafi unnið að sérstöku verkefni síðasta árið. Lífeyrisréttindi stefnanda hafi engu ráðið um lengd ráðningarsamnings hans.

Uppsagnarbréf stefnanda hafi verið eins og þeirra, sem hafi verið með ótímabundinn ráðningarsamning.

Þá beri til þess að líta, að stefnandi hafi staðið mjög höllum fæti í samskiptum við Orkustofnun, þar sem hann hafi ekki fengið fasta ráðningu. Stefnandi hafi í raun haft ótímabundna ráðningu, og í ljósi allra aðstæðna beri að vikja til hliðar ráðningarlokum miðað við 28. febrúar 1988 samkvæmt 36. gr. samningalaganna.

Fjárhæð biðlauna beri að miða við föst dagvinnulaun og fasta óunna yfirvinnu. Auk þess eigi stefnandi rétt á því að fá orlof af þessum launa-greiðslum.

Verði ekki fallist á það, að stefnandi eigi rétt á biðlaunum, eigi hann rétt á skaðabótum vegna uppsagnar um áramót 1987/1988, sem nemi staðgengilslaunum í janúar og febrúar 1988 miðað við meðaltalslaun síðustu tveggja ára að frádregnum þeim launum, sem hann hafi fengið greidd fyrir þá mánuði. Óheimilt sé að slíta tímabundnum ráðningarsamningi, og stefn-

andi hafi aldrei gengist undir annan skilning en þann, sem ákvæði samningsins hafi að geyma.

Málsástæður og lagarök stefndu.

Af hálfu stefndu er því harðlega mótmælt, að samið hafi verið við stefnanda um, að hann fengi greiddar mánaðarlega 30 yfirvinnustundir fyrir óunna yfirvinnu. Þessar greiðslur hafi verið fyrir metna, en ómælda unna yfirvinnu utan vinnustaðar og venjulegs vinnutíma. Við mat á árlegu heildarmagni þessarar yfirvinnu hafi verið tekið mið af fjarvistum vegna orlofs og því ekki um það að ræða, að yfirvinna væri greidd í orlofi. Hins vegar hafi greiðslum vegna yfirvinnunnar verið dreift jafnt á alla mánuði ársins af hagkvæmnisástæðum. Því eigi sú krafa stefnanda, að við uppgjör á óteknum orlofsdögum verði greidd yfirvinna miðað við 30 stundir á mánuði, hvorki stoð í samningi stefnanda við Orkustofnun né réttarreglum. Í þessari kröfu stefnanda felist í reynd krafa um, að þessi yfirvinna verði tvígreidd. Stefndandi hafi fengið samkvæmt kjarasamningi greitt orlof ofan á þessa yfirvinnu. Í orlofi fái starfsmenn greidd föst mánaðarlaun auk þess, að miðað sé við það, að þeir ráðstafi til sinna þarfa á þeim tíma því orlofsfé, sem greitt hafi verið af greiddri yfirvinnu, sem til hafi fallið innan orlofsávinnsluársins. Engin lagastoð sé fyrir því að greiða orlofslaun í neinni mynd ofan á greitt orlof eða orlofsfé.

Af hálfu stefndu er því mótmælt, að ótekið orlof stefnanda vegna orlofsávinnsluársins 1986/1987 og fyrri tíma eigi að gera upp með yfirvinnukaupi. Stefndu mótmæla því einnig, að réttur til slíkrar greiðslu skapist við það, að ekki sé unnt að taka orlof eða ljúka orlofstöku á sumarorlofstímabili, en gr. 4.4.2. og gr. 4.5.1. í kjarasamningnum verði að skýra saman, þannig, að starfsmaður eigi einungis rétt á að fá 160 vinnuskyldustunda orlof á sumarorlofstímabili, verði því við komið vegna starfa stofnunar.

Stefndu kveða meginreglu 4. mgr. 16. gr. laga nr. 38/1954 og kjarasamnings þá, að starfsmönnum sé almennt óheimilt að taka vinnu í stað orlofs gegn endurgjaldi. Ákvæði gr. 4.7.2. kjarasamningsins um greiðslu yfirvinnukaups fyrir vinnu í orlofi sé undantekningarregla, sem beri að skýra þröngt. Þetta ákvæði kjarasamningsins eigi aðeins við í þeim tilvikum, að starfsmaður hafi þurft samkvæmt ósk yfirmanns að taka vinnu algerlega í stað orlofs eða hluta þess, svo að hann hafi ekki átt þess kost að taka orlof á yfirstandandi orlofstökuári né heldur á því næsta, þ.e. fyrir 30. september 1988 í því tilviki, sem hér um ræði. Fyrst hefði komið til eftir þann dag, að ótekið orlof vegna orlofstökuársins 1986/1987 yrði greitt með yfirvinnukaupi.

Þessu skilyrði, að stefndandi hafi verið beðinn af yfirmanni sínum að fresta orlofstöku, sé hér ekki fullnægt. Stefndandi hafi aldrei verið um það

beðinn. Starfsmönnum Orkustofnunar hafi það verið í sjálfsvald sett, hvenær þeir tóku orlof, enda þótt það hafi verið vel þegið, að þeir tækju orlof utan sumarorlofstímabilsins. Stefnandi hafi ekki haldið því fram, að hann hafi óskað eftir því að fara í orlof, sem honum hafi verið synjað um. Stefnandi hafi og tekið orlof í 8,5 daga á sumarorlofstímabilinu árið 1987, og næstu ár á undan hafi hann einnig tekið hluta orlofs síns á sumarorlofstímabilinu. Vandséð sé, hvernig þessar staðreyndir fari saman við staðhæfingar stefnanda um, að starfsannir, eðli verkefna og beiðni yfirmanns um frestun orlofstöku hafi almennt meinað honum að taka sumarorlof. Af þessum sökum séu skilyrði ekki til að greiða stefnanda yfirvinnukaup í óteknu orlofi.

Þá er því hafnað af hálfu stefndu, að stefnandi eigi rétt á biðlaunum. Stefndu telja, að skilja verði ákvæði 14. gr. laga nr. 38/1954 þannig, að hún taki einungis til fastráðinna ríkisstarfsmanna, sem hafi ótímabundna stöðu, er varanlega sé stofnað til á vegum ríkisins. Bætur séu greiddar vegna missis starfsöryggis, sem fylgi varanleika stöðunnar. Þessi sjónarmið eigi ekki við um stefnanda. Stefnandi hafi verið ráðinn tímabundið og hafi aldrei staðið annað til boða. Ráðning stefnanda hafi ætíð verið tengd verkefnum, sem kölluðu tímabundið á aukinn starfsmannafjölda, og til starfs hans hafi aldrei verið stofnað varanlega.

Ekki hafi staðið til að endurnýja ráðningarsamning við stefnanda í febrúar 1987, en það hafi breyst, þegar Hitaveita Reykjavíkur hafi óskað eftir frekari rannsóknnum á Nesjavöllum, er gert hafi verið ráð fyrir, að stæðu út árið 1987. Af tillitssemi við stefnanda hafi ráðningarsamningur við hann verið endurnýjaður til eins árs og því fram yfir áramót 1987/1988, svo að hann fullnægði skilyrðum til áframhaldandi aðildar að Lífeyrissjóði starfsmanna ríkisins. Stefnandi hafi enga réttmæta ástæðu haft til að ætla, að hann hefði ótímabundinn ráðningarsamning.

Þá benda stefndu á, að stefnandi hafi ekki gegnt starfi, sem stofnað hafi verið til ótímabundið að undangenginni auglýsingu skv. 5. gr. laga nr. 38/1954 af stjórnvöldum, sem hafi haft til þess heimild skv. 1., sbr. 6. og 7. gr. laga nr. 97/1974 um eftirlit með ráðningu starfsmanna og hús-næðismálum ríkisstofnana.

Verði niðurstaðan hins vegar sú, að stefnandi teljist eiga rétt til biðlauna, þá byggji stefndu á því, að biðlaunagreiðslur skv. 14. gr. laga nr. 38/1954 takmarkist af ráðningartímanum, sé hann skemmri en sá biðlaunatími, sem jafnan skuli greiða. Stefnandi eigi því ekki rétt til biðlauna nema til loka febrúar 1988, sem hann hafi þegar fengið greidd föst laun fyrir. Kröfum stefnanda um greiðslu á 30 yfirvinnustundum á mánuði og orlofsfé á þá yfirvinnu á biðlaunatíma sé harðlega mótmælt. Telja verði, að greiðsluskylda biðlauna skv. 14. gr. laga nr. 38/1954 takmarkist við þau föstu mánaðarlaun, sem fylgt hafi starfinu.

Stefndu hafna með öllu varakröfu stefnanda um greiðslu staðgengils-launa og halda því fram, að reglur um greiðslu staðgengilslauna eigi sér hér enga stoð, auk þess sem enginn hafi verið ráðinn í stað stefnanda.

Stefnanda hafi verið sagt löglega upp starfi með samningsbundnum uppsagnarfresti. Þrátt fyrir það hafi hann fengið greidd tveggja mánaða laun eftir starfslok, allt til loka ráðningartímabilsins. Stefnanda hafi því verið greiddar fullar bætur vegna uppsagnarinnar, yrði litið svo á, að uppsögn innan ráðningartímabilsins hafi verið óheimil.

Niðurstaða dómsins.

Óumdeilt er í málinu, að stefnandi hafði við starfslok sín hjá stefndu, Orkustofnun, ekki tekið orlof, er svaraði 1,7766 mánuðum. Starfslokin gerðu stefnanda ókleift að taka orlof árið 1988. Óumdeilt er, að stefnandi á rétt til kaupgreiðslna fyrir ótekið orlof, en aðilar deila um, hverjar þær skuli vera.

Stefnanda voru greiddar allt frá árinu 1980 fastar yfirvinnustundir mánaðarlega, síðast 30 stundir. Stefnandi skilaði engum vinnuskýrslum um þá yfirvinnu, og ekki var fylgst með því á annan hátt af yfirmönnum hans, hvort hann vann allar þessar stundir, einhverjar þeirra eða engar. Þetta fyrirkomulag mun hafa tíðkast meginhluta þess tíma, sem starfsmönnum Orkustofnunar var greidd yfirvinna af þessu tagi. Forsvarsmenn Orkustofnunar sögðu fyrir dóminum, að þessi yfirvinna hefði verið ætluð sem greiðsla fyrir lestur fagbóka og fagtímarita og vegna ónæðis utan venjulegs vinnutíma. Þá mun þessi yfirvinna að einhverju leyti hafa verið tekin upp til þess að bæta samkeppnisaðstöðu Orkustofnunar um sérmenntaða starfsmenn í einstökum starfsgreinum. Starfsmennirnir fengu yfirvinnu þessa greidda jafnt í orlofi sem annars. Einn af forsvarsmönnum Orkustofnunar sagði, að yfirvinnan hefði verið miðuð við ákveðinn fjölda stunda á ári og honum síðan dreift jafnt á alla mánuði ársins af hagkvæmnisástæðum. Ekki hefði átt að greiða yfirvinnu í orlofi, og í endurmenntunarleyfum hefðu starfsmenn ekki fengið yfirvinnu þessa greidda.

Óupplýst er, að nokkur fyrirvari hafi verið gerður um það af hálfu stefndu í samningum við stefnanda eða aðra starfsmenn um yfirvinnuna eða í framkvæmd allt þar til eftir starfslok stefnanda, að yfirvinnan skyldi ekki greidd í orlofi. Samningar um yfirvinnu þessa munu hafa verið munnlegir, og það, sem fram er komið um þá í málinu, þykir benda til þess, að miðað hafi verið við ákveðinn stundafjölda á mánuði fremur en ári. Fyrirkomulag og framkvæmd á yfirvinnu þessari þykir hafa verið með þeim hætti, að líta verði á hana sem hluta af föstu, umsömdu kaupum stefnanda, sem hann hafi átt rétt á að fá greitt í orlofi sem annars.

Ber því að taka til greina þá kröfu stefnanda, að hann fái 53,3 yfirvinnustundir greiddar vegna ótekens orlofs síns.

Næst skal vikið að þeirri kröfu stefnanda, að hann fái annað kaup sitt í óteknu orlofi (dagvinnukaup) greitt með yfirvinnu.

Aðilar eru sammála um það, að ekki geti stofnast réttur starfsmanni til handa til þess að fá dagvinnu í óteknu orlofi greidda með yfirvinnukaupi, nema því aðeins að yfirmaður hafi beðið starfsmanninn um að fresta orlofstöku fram yfir sumarorlofstímabil. Því er enn fremur haldið fram af stefndu, að greiðsla yfirvinnu komi ekki til fyrr en að loknu sumarorlofstímabili næsta árs og því aðeins að starfsmaður hafi ekki getað tekið orlofið fyrir það tímamark.

Aðilar deila hins vegar um, hvort stefnandi hafi frestað töku orlofs að beiðni yfirmanns eða ekki.

Ekki hefur komið í ljós í málinu, að frá yfirmanni stefnanda hafi komið bein tilmæli um, að hann frestaði orlofstöku, og ekki virðist sami yfirmaður hafa með neinum beinum afskiptum skipulagt orlofstöku þeirra starfsmanna, sem unnu undir hans stjórn. Hins vegar liggur fyrir yfirlýsing yfirmanns stefnanda um, að það hafi verið vel þegið, að starfsmenn tækju orlof utan sumarorlofstímabilsins, vegna þess að sumarið sé háannatími í rannsóknnum jarðfræðinga í jarðhitadeild Orkustofnunar, en þar vann stefnandi. Að öðru leyti segir yfirmaðurinn starfsmönnum hafa verið í sjálfsvald sett, hvenær þeir tækju orlof.

Líta verður svo á, að hér sé um að ræða óbein tilmæli til starfsmanna um að fresta a.m.k. að einhverju leyti orlofstöku vegna eðlis þeirra starfa, sem unnin voru í stofnuninni. Væntanlega hafa yfirmennirnir litið með velþóknun á, að starfsmenn yrðu við tilmælunum. Samkvæmt gr. 4.5.1. í kjarasamningi hvíla ákveðnar skyldur á yfirmanni að skipuleggja orlofstöku starfsmanna, sem ekki verður séð, að yfirmaður stefnanda hafi rækt. Verður að líta svo á, eins og hér hagar til, að hin óbeinu tilmæli yfirmanns stefnanda, sem að framan eru rakin, nægi til þess, að stofnast hafi réttur stefnanda til handa samkvæmt gr. 4.7.2. í kjarasamningi að fá ótekið orlof sitt greitt með yfirvinnukaupi að öðrum skilyrðum fullnægðum.

Eins og fyrr greinir, voru starfslok stefnanda hjá stefndu um áramót 1987/1988. Því gat stefnandi ekki flutt orlofið til ársins 1988 og tekið það þá, sbr. ákv. 3. mgr. 16. gr. laga nr. 38/1954 og gr. 4.7.2. í kjarasamningi. Stefnanda var því ókleift að taka orlof með venjulegum hætti árið 1988. Burtséð frá (sic) því, hvort rétt kunní að vera eða ekki sú skýring stefndu á gr. 4.7.2. í kjarasamningi, að ótekið orlof eigi ekki að greiða með yfirvinnukaupi fyrr en eftir lok næsta orlofstökuárs, eftir að orlofið féll til, þá þykir, eins og hér stendur á, verða að skýra þessa samningsgrein svo,

að stefnandi eigi samkvæmt henni rétt á því að fá dagvinnu í óteknu orlofi greidda með yfirvinnukaupi. Hér ber einnig að hafa í huga ákv. 2. mgr. 8. gr. laga nr. 87/1971.

Starfstími stefnanda hjá stefndu, Orkustofnun, var alllangur, en þó var hann ætíð ráðinn með tímabundnum ráðningarsamningum. Stefnandi gerði tilraunir til þess að fá ótímabundna ráðningu, en þær tókust ekki.

Uppsögn stefnanda og fleiri starfsmanna stefndu, Orkustofnunar, var afleiðing samdráttar hjá stofnuninni, en starfsemi hennar hélt engu að síður áfram.

Ekki verður litið svo á, að stefnandi hafi gegnt fastri stöðu í skilningi 14. gr. laga nr. 38/1954, eins og hann heldur fram, en það verður að telja skilyrði þess, að réttur til biðlauna stofnist samkvæmt þeirri lagagrein.

Eins og hér stendur á, þykir 36. gr. samningalaga nr. 7/1936 ekki geta breytt þessari niðurstöðu.

Samkvæmt framansögðu ber að hafna því, að stefnandi eigi rétt til biðlauna.

Í síðasta ráðningarsamningi stefnanda er kveðið á um, að starf hans hefjist 1. mars 1987 og ljúki sjálfkrafa 28. febrúar 1988. Starfinu lauk 31.12. 1987 vegna uppsagnar stefndu, Orkustofnunar, á ráðningarsamningnum.

Gegn mótmælum stefnanda þykir ekki sannað, að ráðning hans hafi í raun einungis átt að standa til áramóta 1987/1988, eins og haldið er fram af stefndu þrátt fyrir skýr ákvæði ráðningarsamningsins um ráðningu til 28. febrúar 1988.

Það ákvæði ráðningarsamningsins, sem hér skiptir máli, er svohljóðandi: „Gagnkvæmur uppsagnarfrestur samkvæmt samningi þessum skal vera þrjú mánuðir, nema tekið sé fram, að ráðningu ljúki sjálfkrafa.”

Ráðningu stefnanda átti að ljúka sjálfkrafa 28. febrúar 1988, eins og fyrr greinir.

Framangreint ákvæði þykir verða að skýra svo, að sé starfsmaður ráðinn með þeim hætti, að ráðningu ljúki sjálfkrafa á ákveðnum tíma, sé óheimilt að segja honum upp störfum á ráðningartímanum, nema til komi ávirðingar, er varði starfsmissi.

Niðurstaðan er því sú, að stefnda, Orkustofnun, hafi verið óheimilt að segja stefnanda upp störfum á ráðningartíma hans, og eigi því stefnandi rétt til bóta af þeim sökum. Þykir rétt að miða þær bætur við það kaup, sem stefnandi hefði sannanlega fengið greitt, hefði hann unnið út ráðningartímann.

Stefnandi hefur þegar fengið greidda dagvinnu fyrir mánuðina janúar og febrúar 1988. Samkvæmt því, sem fyrr greinir í dóminum, þykir stefnandi einnig eiga rétt á að fá greiddar 30 yfirvinnustundir hvorn mánuð til við-

bótar, þar sem líta verður á þessa yfirvinnu sem fast kaup hans, sem hann hefði fengið greitt, hefði hann starfað út ráðningartímann. Hins vegar þykir stefnandi ekki eiga rétt á frekari yfirvinnu, eins og hann gerir kröfu til, þar sem óvíst er, hvort yfirvinna hefði fallið til á þessum tíma. Er þá sérstaklega haft í huga, að samkvæmt vinnuskýrslum stefnanda vann hann 5 yfirvinnustundir í janúar og febrúar 1987 og 18 yfirvinnustundir í janúar og febrúar 1988.

Þá þykir stefnandi eiga rétt á því að fá greitt orlof af því yfirvinnukaupi, sem honum er tildæmt vegna uppsagnarinnar, en þær orlofsgreiðslur hefðu fallið til á ráðningartímanum, hefði hann unnið hann til loka.

Niðurstaða dómsins, að því er varðar fjárhæðir, sem stefndu greiði stefnanda, er því þessi:

1. Yfirvinna í óteknu orlofi	kr.	31.859
2. Yfirvinna í stað dagvinnu í óteknu orlofi	”	77.907
3. Yfirvinna í janúar 1988	”	18.471
Orlof 11,59%	”	2.141
4. Yfirvinna í febrúar 1988	”	18.840
Orlof 11,59%	”	2.184
		<hr/>
Samtals	kr.	151.402

Málskostnaður, sem stefndu greiði stefnanda, þykir hæfilega ákveðinn 62.000 kr.

Friðgeir Björnsson yfirborgardómari kvað upp þennan dóm.

D ó m s o r ð:

Stefndu, iðnaðarráðherra f.h. Orkustofnunar og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs, greiði in solidum stefnanda, Snorra Páli Snorrasyni, 151.402 kr. með 51,6% dráttarvöxtum á ári af 130.378 kr. frá 1. febrúar 1988 til 28. febrúar 1988, með 45,6% dráttarvöxtum af 151.402 kr. frá 1. mars 1988 til 30. apríl 1988, með 44,4% dráttarvöxtum á ári frá 1. maí til 30. júní 1988, með 40,8% dráttarvöxtum á ári frá 1. júlí 1988 til 31. júlí 1988, með 56,4% dráttarvöxtum á ári frá 1. ágúst 1988 til 31. ágúst 1988, með 49,2% dráttarvöxtum á ári frá 1. september 1988 til 30. september 1988, með 23,6% dráttarvöxtum á ári frá 1. október 1988 til 31. október 1988, með 27,6% dráttarvöxtum á ári frá 1. nóvember 1988 til 29. nóvember 1988 og með dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags.

Dráttarvextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 1. febrúar 1989 og síðan árlega þann dag.

Stefndu greiði in solidum stefnanda 62.000 kr. í málskostnað, og ber hann dráttarvexti samkvæmt lögum nr. 25/1987 frá og með 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.
